

DIMITRIJE TUCOVIĆ A BALKÁN NEMZETI FELSZABADÍTÓ MOZGALMAIRÓL

Dimitrije Tucovićot következetes internacionalizmusa tette a szerb szocialista mozgalom egyik legjelentősebb alakjává. A balkáni országok ellentmondásos helyzetében is megmutatta az utat a délszláv és balkáni népek felszabadító mozgalomához. Habár elképzeléseinek valóra váltása az akkori körülmények között Szerbiában lehetetlen volt, forradalmi harca ezzel mégsem veszít jelentőségéből.

Következetes marxista volt. Átvette Marxnak és Engelsnek a balkáni népek munkásosztály vezette forradalmi felkeléséről szóló elméletét. A balkáni népek függetlensége, szabadsága és gazdasági fejlődése csakis szocialista szövetségi köztársaságban való egyesülésükkel valósítható meg. Csak így lehet minden nemzet teljesen egyenrangú.

A nemzeti helyzetet vizsgálva megállapította, hogy egyetlen rendszer és mozgalom sem képes megoldani a balkáni nemzeti kérdést, csak a munkásosztály. „Harcolva a kapitalizmus ellen, egyben harcolnak minden következménye ellen: a nép rabsága, az osztályok kizsákmányolása ellen...” Mint ahogy valamely ország munkásosztálya azt az egyedüli társadalmi osztályt képviseli, amely nem harcolhat az osztályrabság ellen anélkül, hogy ne szabadítaná fel az egész társadalmat, a szociáldemokrácia sem képviselheti saját népének szabadságát anélkül, hogy ne képviselné minden más nép nemzeti szabadságát is.” „Mi, szociáldemokraták a nemzeti szabadság szempontjából különbözünk a burzsoáziától. Mert a burzsoázia szabadságot akar saját népének, más népek szabadságának megsemmisítésével... Mi szabadságot akarunk saját népünknek, nem semmisítve meg mások szabadságát.”

Nézete szerint a balkáni burzsoázia saját osztály- és politikai ellentéteivel, nacionalista és osztályérdekeivel a tőkére, monarchiára, hadseregre és bürokráciára támaszkodva nem képes megoldani a nemzeti kérdést. A délszláv és balkáni népek összefogásán alapuló harc egyben a munkásosztály forradalmi, felszabadító és szocialista harca is lesz.

A szociáldemokrata pártnak Tucovićyál az élén az volt az álláspontja,

hogy a délszláv és balkáni kérdés egyedül csak az Osztrák—Magyar Monarchia lerombolásával oldható meg. Épp ezért élesen bírálta az 1909. november 21—22-én Ljubljanában megtartott horvát és szlovén szociáldemokraták kongresszusán elhangzottakat. Ott ugyanis a nemzeti autonómia megteremtését tűzték ki politikai célként. Jurija Demetrović így fogalmazott: „Nekünk, jugoszláv szociáldemokratáknak most az a feladatunk, hogy átalakítsuk az Osztrák—Magyar Monarchiát, amelyben élnünk és dolgoznunk kell... A meglévő viszonyok mellett számunkra egyedüli lehetséges megoldás a Monarchia népeinek konföderációja, amelyet a nemzetek autonómiájával valósíthatnánk meg.” A horvát szociáldemokraták között voltak olyanok is, akik a nagyhorvát burzsoázia érdekeit képviselték, s ebben megegyeztek a nagyszerbekével. Egységes Jugoszláviát akartak a balkáni népekből, de nem egyenrangúságán alapuló szövetséget, hanem centralista államot. Ez valójában a nemzetek pusztán mechanikus „egyesítése” lett volna.

A szociáldemokrata és burzsoá szövetség közötti, különbségre rámutatva Tucović megjegyzi: „Mi ezt az összefogást egészen másképp értjük, mint a balkáni államok vezetői. Az államhatalom katonai szövetségre törekszik. Ez ellen nincs semmi kifogásunk. De hangsúlyozzuk, hogy ezzel a kérdés még nincs megoldva. Amit mi akarunk, nem valamilyen különleges megegyezés, hanem politikai és gazdasági szövetség, a demokratikus köztársaságok szövetsége, amelyben nem lesznek gazdasági és politikai határok.”

Elképzelése szerint egyenlőségben, testvériségben és kölcsönös együttműködésben kiépítenék az új gazdasági, társadalmi és politikai rendszert. Ilyen közösség létrehozásának és továbbfejlesztésének elengedhetetlen feltétele a demokrácia. Nincs demokrácia és nincs szocialista szövetség, ha nem az önrendelkezés jogán, egymás tiszteletén és azoknak a népeknek az egyenlőségén alapszik, akik a szövetséget létrehozzák. A balkáni népek felszabadulása lehetetlen szövetségbe való tömörülésük nélkül.

Az imperializmusban a kis népeket nemcsak az a veszély fenyegeti, hogy a kapitalista országok bekebelezik őket, hanem külső hatások is érik őket, és létüket fenyegetik. Többé nem zárkozhatnak be szűk határaik közé, hanem alkalmazkodniuk kell Európa gazdasági és politikai fejlődéséhez. A balkáni népek szövetsége gazdasági és a nemzetközi munkamegosztásban való részvétel szempontjából is nagyon jelentős. „Amíg a Balkán gazdaságilag nem fejlődik, politikailag sem létezhet.”

A szövetség elve szerves része a forradalmi elméletnek és a felszabadító mozgalomnak.

A munkás és szocialista pártok első balkáni konferenciáján, amelyet Belgrádban, 1909. december 25-étől 27-éig tartottak meg, Tucović leszögezte, hogy a szocialista balkáni politika alapja a proletariátus és a dolgozó rétegek összefogása a kapitalista kizsákmányolás és a nemzeti elnyomás ellen.

Mindig ellenzett mindenféle erőszakot és kizsákmányolást. Helytele-

nítette Bosznia annektálását, Szerbia tengerre való kijutását, Albánia és Macedónia felosztását. Bosznia annektálásakor arra a nézőpontra helyezkedett, hogy magának a boszniai népnek kell szabad népszavazással döntenie sorsáról. 1914-ben Albániáért az imperialista Európa és a szerb burzsoázia is harcolt. A nagyszerb burzsoázia Albánia megkaparintásával ki akart jutni az Adriai-tengerre. Tucović elítélte Pašićéknak az alban szabadság elleni törekvéseit.

A délszláv és balkáni népek felszabadítását sem Szerbiától várta, hiszen minden népnek önállóan, saját erejéből kell felszabadulnia.

A balkáni szociáldemokraták első gyűlésén kijelentette, hogy: „A balkáni kérdés nagy jelentőségű, de nemcsak a balkáni szociáldemokrata pártokra, hanem az egész világra nézve is... Az európai diplomácia az uralkodó osztály eszköze, és tervszerűen akadályozza a balkáni népeket abban, hogy saját lábukra álljanak... mert egyetlen gyarmat, egyetlen leigázott nép felszabadulása a többi leigázott népet is a szabadságért folytatott harcra ösztönözné... a balkáni népek és államok összefogása az egyedüli út, amely a gazdasági, nemzeti és politikai felszabaduláshoz vezet.”

A legtöbb európai szociáldemokrata vezetőnek az volt a véleménye a szocializmusról és a nemzeti kérdéstről, hogy a nemzeti kérdés sem elméleti sem gyakorlati politikai szemszögből nem jelentős, mert a szocializmusban önmagától megoldódik.

Tucovićnak más volt a nézete. A szocializmusért vívott harcban és a szocializmusban nincs egyetlen automatikus megoldás sem, és ez különösen vonatkozik a nemzeti kérdésre. Egy soknemzetiségű közösségben a nemzeti kérdés szükségszerű feltétele a felszabadító harcnak és a szocialista átalakulásnak.

1905-ben az orosz forradalmat pártoló tüntetést szervezett. Az 1905-ben a reakciós cári Oroszország lett a forradalmi mozgalom központja, habár abban az időben a mozgalom csak a fejlett országokban kezdett kibontakozni. Most már nem Oroszország áll Európa kapujában, hanem a militarista és imperialista Európa áll Oroszországban és igyekszik megmenteni az abszolutizmust.

A Tucović vezette Szerb Szociáldemokrata Párt politikai támasza volt a haladó mozgalmaknak, és segítette az Osztrák—Magyar Monarchiában élő délszláv népeknek az imperialista leigázás és a kapitalista kizsákmányolás elleni harcát.

Rezime

Dimitrije Tucović o nacionalnim oslobodilačkim pokretima Balkana

Istaknuta ličnost srpskog radničkog pokreta, Dimitrije Tucović, raspoznao je jedini pravi put ka oslobođenju i ekonomskom napretku južnoslovenskih i balkanskih naroda.

Rešenje nacionalnog problema video je u formiranju savezne socijalističke republike balkanskih naroda. U formiranju jednog saveza u kome je svaka nacija ravnopravna i koji se temelji na principu bratstva i prava na samoopredeljenje nacija.

Na takav savez nacija sposobna je jedino radnička klasa. Balkanska buržoazija, polazeći od svojih klasnih interesa, nije sposobna rešiti nacionalno pitanje.

Mada je u tadašnjim uslovima bilo nemoguće formirati jedan takav savez, ta teorija ipak ništa ne gubi od svoje vrednosti.

Summary

Dimitrije Tucović About Balkan's National Liberation Movement

Dimitrije Tucović, the prominent figure of the Serbian working-class movement, has recognized the only right way towards the liberation and economical progress of the Southern Slav and the Balkan Peoples.

In his opinion the national problem could be solved only by forming a Republic of Socialistic Union of the Balkan Peoples. Hemeint a union, in which every nation would have equal rights and which would base on self-government and brotherhood of the nations.

For the formation of such a unity only the working class would be capable. The Balkan middle-class, guided by its class interest, would be unable to solve the national problem.

Although, in such circumstances the foundation of such a union would have been impossible, the theory does not lose anything from its value.